

GLOBALIZACIJA I TEHNOLOŠKI RAZVOJ – MOGUĆNOSTI I IZAZOVI**Zika Stojanović¹, Dragan Petrović²**¹ Visoka poslovna škola strukovnih studija, Leskovac, Srbija² DP Zvezdara, Beograd, Srbija

Globalizacija postaje osnovno obeležje i 21.veka i predmet različitih tumačenja kako teoretičara tako i ostalih, pogotovu kada su u pitanju implikacije na ekonomiju, odnosno na društvo.

Tehnološki razvoj omogućava tehnološke promene u načinu proizvodnje, sistemu obavljanja poslovanja, kreira nova radna mesta i zahteva veću edukaciju i obuku radnika.

Globalizacija i tehnološki razvoj daju šansu zemljama u razvoju i tranziciji za brži ekonomski društveni i kulturni razvoj. Međutim mnoge zemlje u razvoju i zemlje u tranziciji nemaju potrebne i dovoljne, kako materijalne tako i ljudske resurse, da bi upravljali globalizacijom i na taj način maksimizirali koristi a minimizirali neželjene ali neizbežne posledice.

Ukoliko ekonomija pojedinih zemalja pokušava da prihvati samo tehnološki razvoj a izbegava da se suoči sa neizbržnim procesom globalizacije, onda će se naći u izolaciji a njena privreda biće neefikasna.

Globalizacija i tehnološki razvoj ne ograničava se samo na ekonomiju već utiče na društvo, životnu sredinu, kulturu i individue.

Uvod

Posmatrano dve decenije unazad sama reč globalizacija teško da je postojala u dnevnoj upotrebi. Međutim danas se ova reč intenzivno upotrebljava i izaziva kako intelektualne tako i emotivne debate i reakcije. Globalizacija karakteriše kraj dvadesetog veka i početak novog milenijuma. Globalizacija stvara, odnosno razgrađuje pojedince, porodice, kompanije, organizacije, društva i nacionalne države. Po nekim autorima globalizacija će spasiti svet po drugim, uništiće svet. Međutim globalizacija i diferencira i u isto vreme ujedinjuje.

Tehnologija danas predstavlja osnovu boljeg načina življenja a takodje nas usmerava ka novim različitim i poboljšanim modelima društvene i ekonomske prilagodljivosti. Tehnološki progres ima i evidentne negativne efekte i to implicitne, kao što je trka u naoružanju i proizvodnja sredstava za masovno uništavanje ili eksplicitne, kao što je globalno zagrevanje. Razvoj IT može da obezbedi potrebna sredstva i metode za efikasniji razvoj tehnologije u opštem smislu a ne samo hardvara.

Globalizacija koja je danas prisutna u svojoj aktuelnoj formi predstavlja novi, dinamičan kompleksan, multidimenzionalan i svuda u svetu prisutan fenomen, koga različito tumače različiti ljudi ili različito tumače isti ljudi u različitim prostorima i vremenima.

Globalna ekonomija zahteva ne samo konkurenciju već podrazumeva podršku ekonomskom rastu i razvoju kao i efektivno partnerstvo svih učesnika. Nacionalna ekonomija mora da obezbedi adekvatan menadžment i da uključi kako uspešne kompanije tako i tzv. autsajdere za učešće u mnogobrojnim izazovima globalne ekonomije.

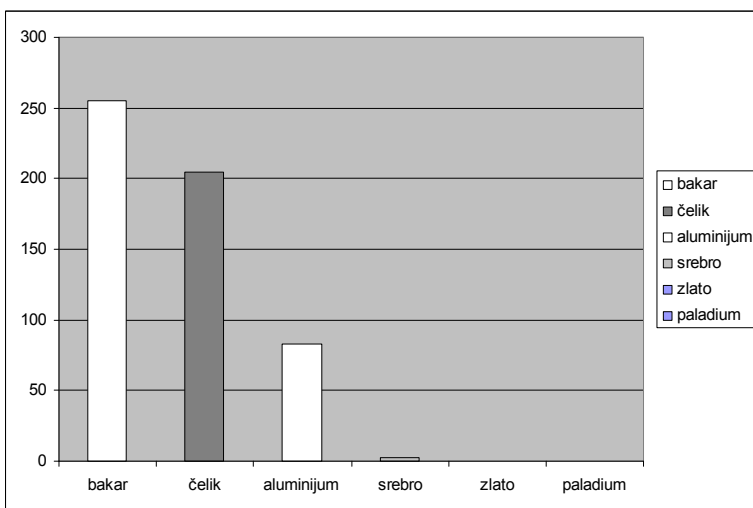
Sve zemlje sveta bilo da podržavaju globalnu ekonomiju ili da su njene oponenti, da bi ostvarile blagostanje i stvarale dohodak moraju da se opredele za privredni i tehnološki razvoj, što kao rezultat ima veći društveni proizvod, generisanje većeg dohotka kroz mnogo efikasnije modele proizvodnje, potrošnje i razmene.

Globalna ekonomija zahteva, posebno od zemalja u razvoju i ekonomija u tranziciji sa ekonomskom istorijom koja je karakteristična po centralističkom planiranju i kontroli ekonomije, znatne promene u definisanju uloge države u vođenju ekonomske politike. A to znači promene u ideologiji, načinu mišljenja, kapaciteta institucija i organizovanje partnerstva između javnog i privatnog sektora. Osnova ovih promena jeste stvaranje i podrška povoljnog okruženja za razvoj i povećanje konkurentnih sposobnosti proizvodnog sektora.

Novi talas globalizacije

Tehnološki razvoj, uz određene uslove, podržava pozitivne efekte globalne ekonomije.

Produkti reciklaže mobilnih telefona (u gramima)

Najbolji primer za ovu tvrdnju jeste Irska. Kompanije visoke tehnologije omogućili su ovoj zemlji, koja je samo deceniju ranije, bila jedna od najsiromašnijih zemalja zapadne Evrope sa stopom nezaposlenosti od 17% pri stanovništvu od 3,7miliona i nacionalnim dugom koji je iznosio 123% od bruto društvenog proizvoda, da postane jedna od najvećih izvoznika softvera u svetu, da proizvodi dve terćine svih kompjutera prodatih u Evropi i jednu polovinu pentijumovih čipova prodatih u celom svetu. Visoka tehnologija, odnosno firme koje se njom bave, iskoristile su pogodnosti partnerstva privatnog i javnog sektora koje je uspešno predvodjeno sposobnom vladom. Za samo nekoliko godina Irska je uspeła da balansiranim pristupom, koristeći uslove globalne ekonomije i tehnološkog razvoja, kreira društvo koje je i konkurentno i sa zadovoljavajućim nivoom socijalne brige.

Za zemlje u razvoju, generalno posmatrajući, većina učesnika u ekonomiji i javnom životu, kako privatnih kompanija tako i javnog sektora, su vrlo mali subjekti za globalnu ekonomiju, odnosno za strane kompanije koje primenjuju transakcije širokog obima ili saradjuju sa velikim organizacijama. Takođe vlade ovih zemalja imaju male budžete, poslovi se obavljaju sa suženim obimom dok društvene organizacije imaju mali broj članova, volontera i donatora. Zbog toga je važno partnerstvo privatnog i javnog sektora, jer im omogućuje proširenje i sinergiju kao i ekonomiju obima. Sledeći rezultati ovakvog partnerstva, jesu brza akumulacija, toliko neophodna zemljama u razvoju, kao i formiranje potrebnog kapitala, visoke stope štednje, i investicija i rasta, pospešivanja izvoza, povećanja produktivnosti, koja uključuje razvoj tehnologije i inovacija, reformu javnog sektora, reformu civilnog sektora, razvoj privatnog sektora i smanjenje siromaštva.

Zajednički rad privatno-javnog partnerstva omogućava da pomenute zemlje povećaju šanse za implmentaciju efikasnih ekonomskih mera, unapredjuju vlasništvo i zajednički mobilisu resurse.

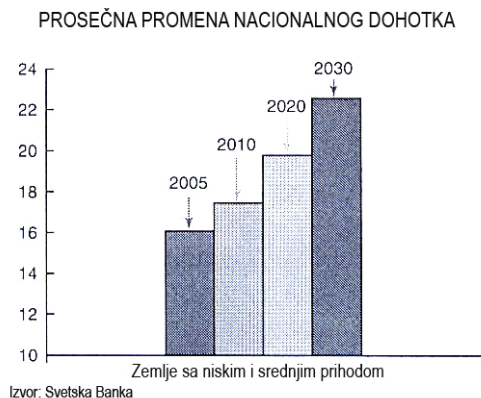
Zemlje, društva, institucije, poslovi i pojedinci koji ne podržavaju ili koji nisu deo postojeće globalne ekonomije i nemaju učešća u razvoju tehnologije, ili su rigidni oponenti ovih svetskih tokova ili nemaju dobro igradene veze partnerstva privatnog i javnog sektora.

Sledeći talas globalizacije bi će posebno istaknut kroz porast značaja i uloge razvijenih zemalja u međunarodnoj ekonomiji i pojavu zemalja kao što su Kina, Indija i Brazil kao novih trgovinskih vele-sila. Zatim porastom produktivnosti koja je rezultat globalnih proizvodnih lanaca, posebno u oblasti usluga, koji je najdinamičniji sektor danas. I treći uzrok širenja globalne ekonomije jeste ubrzano širenje tehnologije, koja je omogućena kroz smanjivanje troškova komunikacija i poboljšavanjem pristupa telekomunikacijama i Internetu. Protok informacija, tehnologija i finansije omogućavaju čvršću integraciju svetske ekonomije. Potrošači, nezavisno od toga gde se u svetu nalaze, imaju pristup najnovijim i najsavremenijim proizvodima, što je već i danas delimično ostvarljivo. Sa rastom prosečnog prihoda može se dogoditi premeštanje stanovništva planete kao i pritisak na životnu sredinu. Ističu se tri posledice ovakvog rasta prihoda što je: povećanja gapa "nejednakosti u primanjima, pritisak na tržište rada i ugrožavanje opštih dobara."

Sve države u svetu, a posebno zemlje u razvoju, moraju da budu pripremljene za novi talas globalizacije. Nije primarni cilj da se predvidi budućnost sa velikim stepenom preciznosti, već da se ekonomije ovih zemalja adekvatno i na vreme pripreme za mnogobrojne mogućnosti ali i za izazove i stresove koje globalizacija nosi.

Za narednih dvadeset pet godina, demografske promene biće glavni pokretači budućih događaja. Analize Svetske Banke pokazuju da će svetsko stanovništvo od tekućih 6,5 milijardi porasti na 8 milijardi u 2030. godini. Evropa i Japan će verovatno doživeti smanjenje broja stanovništva a eventualni porast kod razvijenih zemalja bi će rezultat migracije. Više od 97% porasta stanovništva odnosiće se na zemlje u razvoju. U isto vreme raspoloživa radna snaga povećaće se od skoro 3 milijarde ljudi koliko iznosi danas na oko 4,1 milijardu, pri čemu će stopa rasta radne snage biti veća od stope rasta stanovništva u svetu.

Globalna ekonomija biće intenzivno osnažena od strane razvijenih zemalja i imaće veću dinamiku rasta u odnosu na period od 1980 do 2005. Pri čemu će nacionalni dohodak razvijenih zemalja biti više nego dvostruko veći.

Slika 1.

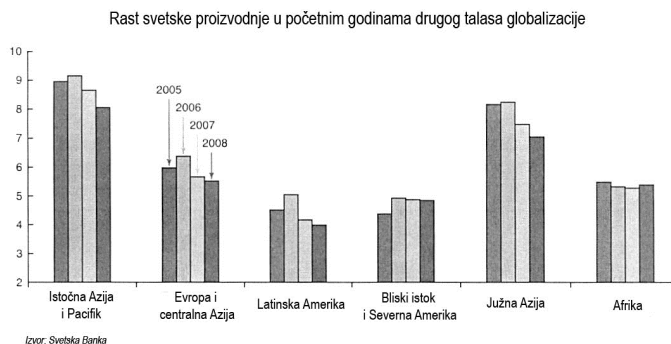
Ukupna proizvodnja globalne ekonomije povećaće se sa 35 triliona dolara kolika je bila 2005. godine na 72 triliona dolara, pri konstantnim tržišnim cenama.

Međutim i pored povećanja nacionalnog dohotka zemalja u razvoju ipak će njihovo procentualno učešće u ukupno novostvorenoj vrednosti u svetu biti manje od jedne četvrtine nacionalnog dohotka razvijenih zemalja.

Slika 2.

Proekcija ekonomske ekspanzije razvijenih zemalja u posmatranom periodu predviđa stopu rasta od 7% u početku sa tendencijom usporavanja ali i stalno održavanje visokog nivoa rasta.

Slika 3.

Ovakva predviđanja u mnogome će zavisiti od stabilnosti na tržištu nafte kao i od kretanja budžetskih suficita odnosno deficita najrazvijenih zemalja i njihovih bilansa spoljno-trgovinskih razmena.

Zemlje u razvoju znatno će povećati svoje učešće u spoljno-trgovinskoj razmeni tako da će se sa njihovih područja dobijati 90% svetske proizvodnje šećera, 50% žita kao i 40% mlečnih proizvoda. Određeni faktori mogu da poremete ova predviđanja i da ih poboljšaju ili pogoršaju. Veći konflikti koji prevazilaze izolaciju na jednom regionu mogu više da poremete ekonomiju zemlje u kojoj je konflikt a relativno manje da utiču na svetsku ekonomiju i to na kratak period.

Zahvaljujući tehnološkom napredku i inovacijama ovaj scenario kretanja globalne ekonomije može da bude u pozitivnom smislu i prevaziđen i mogu se očekivati i bolji rezultati.

Pogotovu ako se nastavi integracija finansija, prodaje i tehnoloških tržišta.

Zaključak

Globalizacija predpostavlja mogućnost otvaranja nacionalne ekonomije i njenu integraciju sa svetskom pri čemu se uklanjaju mnoge barijere koje nisu samo ekonomske prirode već i filozofske, ideološke, kulturološke dr, ona uključuje deregulaciju i prilagođavanje ekonomske politike liberalizaciji i ekonomskim reformama kao konkurenciju odnosno partnerstvo između javnih preduzeća i privatnih kompanija. Globalizacija zahteva od vlada zemalja da sprovede složene reformske ekonomske programe i da uključe obimnu administrativnu mašineriju kako bi odgovorile na brojne ekonomske zahteve. Globalizacija znači i oslobađanje snaga konkurencije koje promovišu ekonomsku efikasnost koja rezultira u optimalnoj alokaciji resursa.

Da bi spremno dočekali i sprovedi tzv. drugi talas globalizacije države moraju da budu vođene takvim vladama koje su u stanju da svojim upravljanjem odnosno kompetencijam omoguće produktivnim sektorima proizvodnje da imaju maksimalne efekte, koji će doprineti porastu nacionalnog dohotka i društvenog blagostanja.

Tehnološki razvoj sa svojim praktičnim efektuiranjem kroz visoke tehnologije i odgovarajuće kompanije zajedno sa inovacijama omogućuju ne samo ostvarivanje uslova za globalizaciju već je i ubrzavaju. Globalizacija podstiče tehnologiju koja vodi kompanije da planiraju proizvodnju i prodaju na globalnim osnovama. Tehnološki razvoj menja način na koji se radi i proizvodi, stvara potrebe za odgovarajućim radnim mestima koja zahtevaju veći nivo edukacije i obuke. Ovo takođe menja način obavljanja poslovnih operacija tako što transformiše odnose između snabdevača, proizvođača, prodavaca i potrošača.

Globalizacija i tehnološki razvoj pružaju mnoge šanse za bolji i brži ekonomski i privredni razvoj. Doprinosu smanjivanju raličke između razvijenih i nedovoljno razvijenih zemalja kroz povećanje nacionalnog dohotka, povezivanjem svetskog tržišta i integracijom različitih privrednih i van privrednih oblasti i delatnosti. Izjednačuju uslove za pristup najnovijim naučnim, ekonomskim, socijalnim odnosno kulturološkim dostignućima. Vodeća i centralna snaga za omogućavanje ovakvih okvira jeste proizvodni sektor koji u stvari kreira i generiše prihod. Ovaj sektor u uslovima globalizacije mora do bude bezuslovno podržan od strane kredibilnog nacionalnog sistema koji je integrativan i regulatoran a podrazumeva funkcionalnu infrastrukturu, konkurentsko okruženje, sistem udruženja, asocijacija, profesionalne trgovine, kompanija, institucionalnih društveno kulturoloških promena, razvoja i inovacija.

Globalizacija i tehnološki razvoj, pored navedenih prednosti, daju čovečanstvu i veoma opasne izazove kao što je produbljavanje nejednakosti kod onih nerazvijenih zemalja koje nemaju kompetentni menadžment za uslove koje stvara globalizacija i koje ostaju izolovane. Takođe se svara negativan pritisak na radnu snagu sa perspektivom da siromašne zemlje podlegnu procesu brain drain. Najzad, uticaj na prirodnu sredinu kao i na opšta dobra, može da dovede ceo svet u opasnost, ukoliko se ne sprovedu adekvatne mere zaštite .

Literatura:

Friedman, T.L. 2000. *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization*. New York: Anchor Books.

Johnson, O.E.G. 2002. *Financijal Risks, Stability, and Globalization*. Washington, DC: International Monetary Fund.

Micklethwait, J., and A. Wooldridge. 2000. *A Future Perfect: The Challenge and Hidden Promise of Globalization*. New York: Random House.

Peretz, D., R. Faruqi, and E.J. Kisanga. 2001. *Small States in the Global Economy*. London. Commonwealth and World Bank.

Summary

GLOBALIZATION AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT- OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Scientific paper

Z. Stojanovic¹, D. Petrovic²

¹ College of Applied Business Studies, Leskovac, Serbia

² "Zvezdara", Belgrade, Serbia

Globalization become the basic characterize of 21.th century and it is subject of different explanations by theoretical and others, especially in context its impli`kations on economy and society.

Technology developing give technologies changes in way of production, way of business, crate new jobs and demand more education and training. Globalization and technology development offer to developing and transition countries the opportunity for faster economic, social and cultural development. But many developing counters and transition countries do not have the necessary and sufficient as materially and human resources to manage globalization in order to maximize its potential benefits and minimize and sire but inevitable consequences

If economy in some countries tries to take only technological development but avoid to faces with inevitable process of globalization, we will find him in isolation and its economy will be inefficiency.

Globalization and technological development not limit only to economy, but influence to society, environment, culture and individual.